

Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Örneği

Socio-Cultural Effects of Festivals on Local People: The Case of the International Golden Saffron Documentary Film Festival

Y. Sinan ZAVALSIZ¹, Yasemin Ebru ÖZTÜRK²

Özet

Festivallerin yerel halk üzerinde pek çok sosyal etkisi bulunmaktadır. Festivaller, olağan yaşam kalitesini etkilediği gibi yaşam biçimini, değerleri, sosyal etkileşimleri ve kimlikleri de etkileyebilmektedir. Bu araştırma, kültür turizminin önemli destinasyonlarından biri olan Safranbolu'da, her yıl geleneksel olarak düzenlenen Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin yerel halk üzerindeki sosyo-kültürel etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra araştırmada festivalin turizme, Safranbolu'nun gelişimine ve tanınurluğuna katkısı, yaşam tarzı, gelenek ve değerlere olan etkisi gibi konular da incelenecektir. Araştırmaya farklı cinsiyet ve meslek grubuna mensup 25 kişi katılmıştır. Katılımcılar kolayda örnekleme yöntemi ile festival alanından seçilmiştir. Nitel bir araştırma deseninin benimsendiği çalışmada veri toplamak için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 14 erkek ve 11 kadın katılımcı ile yüz yüze mülakat gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu esnaf olup 5'i festival görevlisi, 4'ü öğrenci, 2'si Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü çalışanı, geri kalanı ise farklı kategorilerden katılımcılardır. Araştırma, Festivalin genel olarak yerel halk üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak katılımcılar, festivalin konserlerden öteye geçemediğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Altın Safran Belgesel Film Festivali, Festivaller, Turizm, Sosyo-kültürel Etki, Safranbolu.

Abstract

Festivals have many social effects on local people. Festivals can affect lifestyle, values, social interactions and identities, as well as the quality of life of the local people. This research aims to determine the socio-cultural effects of the International Golden Saffron Documentary Film Festival on local people, which was held every year, in Safranbolu, one of the most important cultural tourism destinations. In addition, issues such as the festival's contribution to tourism, the development and recognition of Safranbolu, its impact on lifestyle, traditions and values will be discussed. 25 people from different gender and occupational groups participated in the study. Participants were selected from the festival area using convenient sampling method. In the study, in which a qualitative research pattern was adopted, a semi-structured interview form was used to collect data. Face to face interviews were

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, İstanbul, Türkiye
²Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük, Türkiye.

ORCID

Y.S.Z.: 0000-0003-1291-0637

Y.E.Ö.: 0000-0003-1280-2249

Corresponding Author:

Y.Sinan ZAVALSIZ

Email: sinanzavalsiz@hotmail.com

Citation: Zavalsız, Y.S. ve Öztürk, Y.E. (2020). Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (2), 456-474.

Submitted: 15.02.2020

Accepted: 16.06.2020

conducted with 14 male and 11 female participants in the study. The majority of the participants are tradesmen, 5 of them are festival officials, 4 of them are students, 2 of them are employees of the Directorate of Culture and Social Affairs, and the rest are participants from different categories. The research shows that the Festival does not have a negative effect on the local people. However, the participants stated that the festival could not go beyond the concerts.

Keywords: The Golden Saffron Documentary Film Festival, Festivals, Tourism, Socio-cultural Impact, Safranbolu.

1. GİRİŞ

Günümüzde etkinlikler, turizmin geliştirilmesi ve pazarlanmasında önemli bir unsur haline gelmiştir. Turistlerin etkinliğe katılma amaçlı yer değiştirme hareketine “etkinlik turizmi” adı verilmekte ve bu kavram “turistik bir çekim unsuru yaratmak için etkinliklerin geliştirilmesi, planlanması, pazarlanması ve düzenlenmesi” olarak açıklanmaktadır (Çakıcı ve Yavuz, 2012: 4). Ev sahibi topluluk tarafından tarihi önceden belirlenmiş, bölgenin simgesi haline gelerek gelenekselleşmiş ve sürekliliği sağlanarak toplumun kolektif belleğinde yer edinmiş olan festivaller etkinlik turizminin bir parçasıdır (Küçük, 2014, 14-16).

Etkinlikler; insanların birlikte hareket etmesiyle gerçekleşen, bireysel ya da toplumsal ihtiyaçlarını gidermek, ortak duygu, düşünce ya da değerleri paylaşmak, toplumsal hayat içinde insanı sosyal bir varlık haline getirmek gibi amaçlarla düzenlenmektedir (Ekin, 2011: 3).

Turizmin en önemli sorunlarından biri mevsimsel olmasıdır. Sezon dışı hareketlilik sağlamak ve mevsimselliğin etkisini azaltmak açısından etkinlikler büyük öneme sahiptir. Örneğin; yoğun sezon yaz ise, kış döneminde kış spor etkinliklerinden yararlanılarak hareketlilik sağlanabilmektedir. Yerel halk kutlamalarını sezon dışı tarihlerde yapmayı tercih eder. Bu durum etkinliklere ev sahipliği yapan toplum için avantaj sağlarken ziyaretçiler için de daha otantik deneyimler ortaya çıkarabilir. Sezon dışı hareketlilik sağlama stratejisi başarılı olduğunda ise mevsimsellik problemi ortadan kalkar (Karagöz, 2006: 6).

Getz, Jago ve Shaw’e göre etkinliklerin temel özellikleri; sınırlı ve süreli olması, bir kez ya da nadiren gerçekleşmesi, günlük hayatın dışında bulunması, halka açık düzenlenmesi, belirli bir temayı kutlaması veya göstermesi, kendisine ait sabit bir binanın bulunmamasıdır (Karagöz, 2006: 7). Fredline’a göre ise etkinliklerin potansiyel faydaları; ekonomik, ticarî, fiziksel, sosyo-kültürel, psikolojik ve siyasî olarak 6 kategoride ele alınmaktadır. Buna göre etkinlik turizmi; ziyaretçi harcamaları, doğrudan ve dolaylı istihdam imkânı sağlaması, bölge profilinin büyümesine katkısı, turizm sezonunun uzaması, altyapının ve yeni tesislerin yapımı, köhne alanların yenilenmesi ve güzelleştirilmesi, düzenlenen etkinliklere yerel ilgi düzeyini artırması, yerel halk için eğlence ve sosyalleşme olanağı sağlaması, kültürler arası iletişim için fırsatlar sunması, toplumun aidiyet ve paylaşma duygusunun gelişmesi, uluslararası ilginin odağında olmanın getirdiği heyecan duyma, kendini gösterme, gurur ve özsaygı sahibi olma gibi konularda yerel halka katkı sağlamaktadır (Yıldırım Saçılık ve Çevik, 2017: 242).

Festival kavramı, Latince “festivitas” kelimesinden türemiştir ve “kutlama ya da minnettarlık duygularını sunma amacıyla gerçekleştirilen sosyal bir toplanma” anlamına gelmektedir (Kömürcü, 2013: 28). Butcher’e göre festivalleri diğer etkinlik türlerinden ayıran en önemli özellik, toplum ve kutlama odaklı olmasıdır (Ekin, 2011: 21). Festivallerin temaları etkinliklere ev sahipliği yapan toplumun kendi içinden doğmaktadır.

Pek çok festival kategorisi mevcuttur. Araştırmacılar festivallere toplumsal, kültürel ve ekonomik olmak üzere çeşitli bakış açılarıyla yaklaşmaktadır, zira festivaller; içerik, amaç, zaman, mekân, organizasyon şekli gibi farklılıklar arz etmektedir (Şengül ve Genç, 2016: 80). Wasserman; Amerika ve Kanada’da hazırlanan festival ve fuar rehberi olan Festival Sourcebook’da, festivalleri; tarım, antika, sanat, sanat ve sanat yapıtları, toplum, dans, etnik etkinlikler, film, folk, yiyecek ve içecek, tarih, kültür, denizcilik, müzik, mevsimler, fuarlar, halk, tiyatro ve drama şeklinde on sekiz

genel kategoriye ayırmaktadır (Karagöz, 2006: 26). Ekin (2011: 10), festivalleri büyüklüğüne ve içeriğine göre kategorize edebilmenin mümkün olduğunu dile getirirken Atak (2009: 40); yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası, geleneksel/tekrarlanan, tek alanlı ya da çok alanlı festival çeşitliliğinden bahsetmektedir. Kömürcü (2013: 31-32) ise festivalleri büyüklüğüne, konusuna ve alanına göre ayırmakta, bu bağlamda film festivallerine, *konusuna göre festival* kategorisinde *sanat festivalleri* başlığı altında yer vermektedir.

Kısa zamanda ve yoğun olarak gerçekleşen bu etkinlikler, yılda bir kez ve kamuya açık şekilde olması sebebiyle bir bölgenin tanıtılmasında, imajının gelişmesi ve kentin kalkınmasında aktif rol oynamaktadır (Özkan, Curkan ve Sarak, 2015: 60).

Turizm sektörünün çeşitlenmesine katkı sağlayan etkinliklerden biri olan festivaller, birçok kentte unutulmaya yüz tutan değerleri ortaya çıkarmaya çalışarak onların yeniden hatırlanmasına imkân sunmaktadır. Bu bağlamda sinema, tiyatro, müzik, yemek, dans, turizm, spor, karikatür gibi birçok konuda düzenlenen etkinlikler, ağırlıklı olarak kültürel yaşamı canlandırmayı ve illeri markalaştırmayı amaçlamaktadır (Çakır, 2009: 81).

Festivaller, insanlar arasındaki ilişkiyi güçlendirerek, tanışılan yeni kültürlere ve yaşamlara duyulan merakı canlandırır ve yeni yerler görmeyi teşvik eder (Çulha, 2008: 1828). Farklı alanlarda gerçekleştirilen festivaller turizme önemli bir katkı sağlarken festival kapsamındaki etkinlikler ise yerel halkta toplumsal bir etkileşimin gerçekleşmesine neden olmaktadır (Binbaşıoğlu ve Gültekin, 2017: 3). Özellikle doğal turizm kaynaklarından yoksun bölgelerde alternatif bir yöntem olarak düzenlenen festivaller turistlerin bölgeye çekilmesinde önemli bir araçtır (Atak, 2009: 41).

Festivallerin birçok olumlu etkisinin yanı sıra olumsuz etkileri de olabilir. Delamere, Wankel ve Hinch; festival süresince ortaya çıkan trafik sıkışıklığı, aşırı kalabalık, yol kapatmalar, vandalizm ve kaba davranışlar gibi olumsuzlukların yerel halkın hayatını olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir (Ekin, 2011: 22).

Bu çalışmanın amacı geleneksel olarak her yıl Safranbolu'da düzenlenen Altın Safran Belgesel Film Festivalinin yerel halk üzerindeki sosyo-kültürel etkilerini belirlemektir. Birçok kentte düzenlenen festivallerin etkileri üzerine çalışmalar mevcutken Safranbolu'da 20 yıldır süren bu festivalin yerli halk üzerindeki etkilerine odaklanan kısıtlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışma ilgili alanyazındaki bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlayacaktır. Polat ve arkadaşlarının (2017) Portekiz'de organize edilen 9. Uluslararası Turizm Kongresi'nde sunduğu *Perceptions of Host Communities on the Impacts of Festivals: The Case of the Safranbolu Golden Saffron Documentary Film Festival* isimli tebliğdir.

2. FESTİVALLERİN TOPLUMSAL BOYUTU

Turizmin ekonomik yönü o kadar ağır basmıştır ki, konunun sosyal yönü göz ardı edilmiştir. Halbuki turizm, yalnızca ekonomik bir olay değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı etkileyen bir hareketliliklerdir. Mübeccel Kıray'ın 80'li yıllarda Safranbolu'da yapmış olduğu çalışma bu durumu ortaya koymaktadır. Söz konusu çalışmada katılımcılara turizmin toplum üzerindeki etkisi sorulmuş ve %71 oranında "Döviz getirir." cevabı alınmıştır (Kıray, 1982: 421; Civelek 2010: 332).

Turizm temelde toplumsal bir olay olduğu gibi festivaller de toplumsal bir olaydır. Bu çerçevede festivalleri, halkın yaşam biçimini etkileyebilecek bir unsur olarak değerlendirmek mümkündür. Yerli halk ve turistler arasındaki karşılıklı ilişkinin yanı sıra festivale katılan kişilerin kendi arasındaki ilişki ve iletişimlerini de festivallerin sosyo-kültürel etkilerini yansıtmaları açısından önemlidir. Bu durum toplumsal değişim sürecini harekete geçiren bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Civelek 2010: 340).

Festival etkinliklerinin sosyal etkilerini turizmin sosyal etkilerinden ayırmak mümkün değildir. Etkinliklerde yerel halk ve ziyaretçiler arasında turist yoğunluğuna göre doğrudan veya dolaylı olarak bir etkileşim ortaya çıkar. Festivaller, geleneksel kültürün gelecek kuşaklara aktarılması, tarihî/kültürel mirasın korunması ve festivalin gerçekleştirildiği bölgenin tanınmasını kolaylaştırmada önemli bir araçtır (Gül, Erdem ve Gül, 2013: 234).

Ev sahibi yörenin tanıtımını yapmak ve imajını artırmak için yerel halk ve ziyaretçilerin etkileşim kurmasını sağlayacak faaliyetlerde bulunmak önem arz etmektedir. Festivaller, bölgenin turistler için çekici hale gelmesine fayda sağlamaktadır (Polat, Aktaş Polat ve Halis, 2012: 2).

Ev sahibi toplumla turistlerin etkileşime girmesi gerek yerel halkın gerekse ziyaretçilerin eğitim ve kültür seviyesine katkıda bulunur. Yani karşılıklı bir etkileşim, döngüsellik söz konusudur. Bu, sosyal ve kültürel bir alış-veriş olarak adlandırılabilir. Festivaller, bölgedeki kentleşmeyi hızlandıracak, yaşam standartlarında değişimi tetikleyecek, yerel halkın el sanatlarına ve tarihi mekanlara önem vermesine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla yerel halkın çevresine ve hayat kalitesine de olumlu etkisi olacaktır (Zavalsız, 2001: 28-29).

Festivallerin olumlu sosyal etkilerinin yanı sıra olumsuz etkilerinden de bahsetmek mümkündür. Her yıl milyonlarca insanın katılımıyla hareketlenen sektörün ortaya çıkardığı ilişkiler, inançta, aile hayatında, gelenek-görenekte, değer yargılarında, ekonomik ve siyasal yapıda önemli değişmelerin görülmesine sebep olabilir. Ev sahibi bölge halkının kısa bir süre için bile olsa, ziyaretçilerle kurduğu temas değer yargılarında dönüşüme imkân verebilir. Ev sahibi toplumun aile hayatındaki değişmeler, yaşam tarzındaki farklılıklar, manevî ve kültürel değerlerindeki yozlaşmalar sonucunda çatışma ortamının meydana gelmesi turizmin olumsuz sosyal etkileri arasında sayılabilir (Zavalsız, 2001: 34-37).

Polat vd.'nin (2017) Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivalinin yerel halk üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla 385 kişi üzerinde yaptığı çalışmada araştırmaya katılan yerel halkın turizmin olumlu ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerini daha çok algıladıkları belirlenmiştir. Festivalin bölgedeki yatırımları arttırdığı, yeni iş imkanları yarattığı, geleneksel ürünlerin üretiminin artmasına katkıda bulunduğu, yerel halka ekonomik yarar sağladığı, festivalin kültürel gelişmeye katkı sağladığı, festivalin yerli halkın turistik çekiciliklere ulaşmasını kolaylaştırdığı, kültürel değerlerin korunmasına katkı sağladığı, çevreye duyarlılığı arttırdığı, çevre kalitesinin artmasına katkı sağladığı, doğal çevrenin korunması konusunda farkındalık yarattığı ve festivalin tarihi binaların ve simgelerin korunmasını teşvik ettiği belirlenmiştir.

3. SAFRANBOLU ULUSLARARASI ALTIN SAFRAN BELGESEL FİLM FESTİVALİ

Safranbolu, Türk toplumunun geleneksel özelliklerini yansıtan ve sahip olduğu kültürel mirası günümüze kadar taşımayı başaran örnek bir şehirdir. Tarihi kervan yolları üzerinde bulunması ve yüzyıllar içerisinde değişen ekonomik yapıya rağmen sahip olduğu kültürel mirası korumadaki başarısı nedeniyle 17 Aralık 1994 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır. Safranbolu'nun tarihi ve kültürel öneminden hareketle Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nin girişimi, Gazi Üniversitesi, Safranbolu Belediyesi ve Safranbolu Kaymakamlığı ortaklığı ile hem Safranbolu'nun sahip olduğu kültürel mirası tanıtmak hem de ülkemizin sahip olduğu benzersiz kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğine katkı sağlamak amacıyla 2000 yılında Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali organize edilmeye başlanmıştır. Adını Safranbolu'da yetiştirilen ve şehre de adını veren Safran bitkisinden alan Festivalin 2020 yılında 21. düzenlenecektir. Festival, 2004 yılında uluslararası boyuta taşınmış ve tüm dünya ülkelerinden belgesel film yönetmenlerinin katılabileceği bir organizasyon haline getirilmiştir.

Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin amacı, Safranbolu başta olmak üzere, Türkiye'de bulunan kültürel değerlerin sürekliliğinin sağlanması ve bunların belgesel film festivali

aracılığı ile gelecek nesillere ulaştırılmasıdır. Festivalin ana teması “Kültürel Miras ve Korumacılık”tır. Festivalde profesyonel ve amatör kategorilerde belgesel film yarışması düzenlenmekte, ayrıca belgesel film senaryosu dalında da ödüller verilmektedir. Her yıl Eylül sonu ya da Ekim ayı başında düzenlenen Festival kapsamında en iyi restore edilen evlere ödül verilmekte, fotoğraf sergileri açılmakta ve panel ve konferanslar düzenlenmektedir. (Altın Safran Belgesel Film Festivali, 2020).

4. METEDOLOJİ

Bu araştırmanın temel amacı, 2000 yılından bu yana her yıl geleneksel olarak düzenlenen Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin Safranbolu halkı üzerindeki sosyo-kültürel etkilerini belirlemektir. Bu amaçla, 29-30 Eylül-1 Ekim 2017 tarihlerinde yerli halk üzerinde nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar festivale katılanlar arasından gelişigüzel örnekleme metodu ile seçilmiş ve 25 katılımcıya yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak sorular yöneltilmiştir.

Çalışmanın teorik kısmının oluşturulmasında ikincil (kitap, tez, makale v.b.) kaynaklardan yararlanılmıştır. Ampirik kısımda ise ilgili alanyazında festivaller ve turizmin etkileri üzerine yapılan çalışmalar incelenerek mülakat soruları oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme formu festival alanındaki katılımcılara uygulanmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların ilk dördü katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koyma amaçlıdır. İkinci bölümdeki 13 soru ise katılımcıların festivalin etkileri ile ilgili algılarını belirlemeye yöneliktir. Görüşmeler 20 - 45 dakika sürmüş, katılımcıların çoğunun ses kaydı alınmasına izin vermemeleri nedeniyle katılımcıların görüşleri not alınmıştır. Sonraki aşamada elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiş, sonuçlar tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kişi sayısı	%
Kadın	11	44
Erkek	14	56
Toplam	25	100

Çalışmaya katılanların %44'ünü kadınlar, %56'sını erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %60'ı Karabük (%28) ve Safranbolu (%32) doğumludur. İstanbul doğumlu olduğunu söyleyenlerin oranı %8'dir. %32'lik bir grup ise “diğer” kategorisi içinde yer almıştır. Bu kategoride Hatay, Tunceli, Gaziantep, Ankara, Erzurum gibi illerle Gebze ve Mudurnu gibi ilçeler bulunmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Yaşlarına/Döneme Göre Dağılımı

Yaş aralığı ve dönem	Kişi sayısı	%
12-21 (Ergenlik ve gençlik)	2	8
22-40 (İlk yetişkinlik)	10	40
41-60 (Orta yaş)	8	32
61+ (Yaşlılık)	5	20
Toplam	25	100

Mülakat yapılan katılımcıların %40'ı (10 kişi) ilk yetişkinlik döneminde (22-40 yaş arası) bulunmaktadır. %32'si (8 kişi) 41-60 yaş aralığına denk gelen orta yaş grubundadır. %20'si yaşlılık dönemi olarak tabir edilen 61 yaş ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. %8'i ise ergenlik ve

gençlik dönemi olarak adlandırılan 12-21 yaş aralığındadır. Katılımcıların yarısından çoğu (%56) evli, yarısına yakın (%44) kısmı ise bekarıdır.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim	Kişi sayısı	%
İlkokul	6	24
Ortaokul	2	8
Lise	5	20
Ön lisans	1	4
Lisans	10	40
Yüksek lisans ve üzeri	1	4
Toplam	25	100

Katılımcıların %40'ı lisans öğrencisi ya da mezunudur. Bu oranı %24 ile ilkokul, %20 ile lise ve %8 ile ortaokul mezunları izlemektedir. 1 (%4) kişi ön lisans mezunu, 1 (%4) kişi de yüksek lisans öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Buna göre katılımcıların yarısının üniversite öğrencisi ya da mezunu olduğu diğer yarısının da en fazla lise mezunu olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	Kişi sayısı	%
Esnaf/Serbest Meslek	8	32
Öğrenci	7	28
İşletmeci	2	8
Emekli	2	8
Diğer	6	24
Toplam	25	100

Katılımcıların %32'sini bir anlamda hem sosyal hem de ekonomik hayatın nabzını tutan esnaf oluşturmaktadır. Bunu %28'lik oranla öğrenciler izlemektedir. Ardından %8 ile konak işletmecileri ve yine %8 ile emekliler gelmektedir. Geriye kalan %24'lük kısım ise "diğer" kategorisi içinde yer alan ev hanımı, satış danışmanı/ elemanı, öğretmen, fizyoterapist, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü çalışanı ve film makinisti gibi meslek gruplarından oluşmaktadır.

5.2. Festival Hakkında Görüşler

Demografik bilgilerden sonra katılımcılara festival hakkındaki görüşlerini ve festivalin etkileri ile ilgili algılarını belirlemek için sorular yöneltilmiştir. Bu bölümde katılımcıların festival ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcıların gerçek isimleri gizlenmiş ve Katılımcılar K1, K2, K3 v.b. olarak kodlanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Festival Etkinliklerine Katılma Durumu

Etkinliklere katılma	Kişi sayısı	%
Duydukça/Fırsat buldukça	7	28
Arada sırada/zaman zaman/az	5	20
Hiç katılmıyor	6	24
Bazı etkinliklere katılıyor	4	16
Etkinlikte görev alıyor	3	12
Toplam	25	100

Katılımcıların %28'i haberdar oldukça ya da fırsat buldukça etkinliklere katılmaktadır. Nadiren katılanların oranı %20 iken %24'ü ise etkinliklere hiç katılmadığını belirtmiştir. Bunların

içinde esnaf olduğu için iştirak etmediğini dile getiren katılımcılar da bulunmaktadır. Festivalde bazı etkinliklere katılanlar %16'lık dilimde yer almıştır. Bu gruptakilerin çoğunluğu sadece konserlere katıldığını ifade etmiştir. Son olarak %12'lik bir grup görevli olduğu için sürekli olarak etkinliklerin içinde bulunduğunu söylemiştir. Bu rakamlar, Safranbolu'da düzenlenen Altın Safran Film Festivali'ne gerçek anlamda katılımcı olmadığını göstermektedir. Nitekim en önemli katılımcı grup, haberi oldukça ya da fırsat buldukça katıldığını belirtenlerdir.

Tablo 6. Festivallerin Turizme Katkısı

Festival-Turizm ilişkisi	Kişi sayısı	%
Tamamen Olumlu	12	48
Festivallerin turizme katkısı genel anlamda olumlu, ancak Safranbolu'da etkisiz kalıyor	11	44
Olumsuz	2	8
Toplam	25	100

Katılımcıların yaklaşık yarısı (%48) festivallerin turizme olumlu katkı sağladığını düşünmektedir. %44'ü, festivallerin genel olarak turizmi olumlu etkilediğini, ancak bu festivalin Safranbolu turizmine etkisi olmadığını belirtmiştir. %8'i ise söz konusu festivalin etkisinin olumsuz olduğuna inanmaktadır.

45 yıldır Safranbolu'da yaşayan ve esnaflık yapan K1, festivalin Safranbolu'nun gelişmesine oldukça önemli katkısı olduğunu ifade etmiştir. Konak işletmecisi K2, bu festivallerin gerek yerel gerek ulusal basında, birçok haber sitesinde, gazetede, video portalında yer aldığını, bu sayede Safranbolu turizmine olumlu bir katkı sağladığını dile getirmiştir:

Burası kırsal bir yer, deniz turizmi yok, o yüzden insanların gününbirlik ya da bir iki gece konakladıkları bir yer. İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere yakın olduğu için bir avantajı var, fakat burayı cazip kılan kısım tarihî olmasıdır, ancak küçük bir yer olduğu için bunun reklamının yapılması da çok zor yani. Bir Antalya, bir Bodrum'la kıyaslamamız mümkün değil, küçük yerlerin reklamları da ancak bu şekilde festivallerle olabilir. Safranbolu'yu Safranbolu yapan tarihî evleri olduğu kadar safran çiçeğidir. Safranbolu'yu ve safran çiçeğini dünyaya duyurmak hem turizme hem de safran üreticisine çok büyük katkılar sağlamaktadır. Bu festivaller sayesinde turizm geliyor. Bizi gerek bilgi almak gerek rezervasyon yaptırmak için çok sık telefonla aradılar. Bunun yanında basında yer alarak yöresel yemeklerimizi tanıtmaya ve tattrma imkânı da bulduk.

Safranbolu doğumlu K3, festivalin Unesco Dünya Miras Listesi'nde yer alan Safranbolu'ya artı değer kattığına inanmaktadır. Festivale şehir dışından görevli olarak geldiğini söyleyen K4 ise festivallerin kaynaştırıcı etkisi üzerinde durmuştur:

Turizme katkısından ziyade insanlara katkısı olduğunu düşünmek gerekiyor. Bizim gençlik yıllarımızda televizyon vs. olmadığı için insanlar sosyal etkileşimi iki yerde kurardı; bunun bir tanesi kadınlar için hamamlardı, bir diğeri ise aileler için sinemalardı. Ailelerin büyük çoğunluğu ya sinemada ya da hamamlarda tanıştırdı, kısacası bunlar kaynaştırıcı unsurlardı.

Festivallerin gerek yurtiçinden gerek yurtdışından katılımlarla turizme olumlu katkısı olduğunu ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. Altın Safran Belgesel Film Festivali kapsamında belgesel film yarışmasının yanı sıra uluslararası resim/fotoğraf sergileri ve yarışmaları da organize edilmektedir. Bu sebeple hem yurtiçinden hem yurtdışından ziyaretçiler gelmiştir.

İlban ve Kömür (2019)'ün çalışmasında da festival-turizm ilişkisini anlamlandırabilmek adına, katılımcılara Ayvalık'ta düzenlenen zeytin hasat günlerinin bölgeye gelen turist sayısını arttırıcı bir etkisi olup olmadığını sorulmuş, 16 denekten 14'ü festivallerin turist sayısını kesinlikle arttırdığını dile getirmiştir.

Deneklerin yarısından çoğu (%52) Altın Safran Film Festivali'nin etkisiz olduğunu ve turizme katkısı bulunmadığını ifade etmiştir.

K5, on sekizincisi düzenlenen festivalin artık sırf devam ettirmek için organize edildiğini belirtmektedir. Esnaf olan K6 ile K7 de K5 gibi bu festivalin turizme hiçbir katkısı olmadığını beyan etmiştir. Şifalı bitkilerle ilgilenen K8, festivalin Safranbolu'yu yansıtmadığını, Safranbolu'ya ait oyunlar, giysiler, sözler ve sazların ön plana çıkarılması gerektiğini, hoplama zıplamayla Safranbolu'nun tanıtılamayacağını vurgulamıştır. Doğma büyüme Safranbolulu olan K9, festivalin turist getirmediğini sadece yerel halka eğlence sunduğunu dile getirmiştir. K10 da bu festivalin turizme katkısı olmadığını düşünmektedir: *"Ulusal basın bile gelip yazmadı. Mesela Kastamonu Taşköprü Sarımsak Festivali'ne Sibel Can geliyor, bir ses getiriyorlar. Bizim buraya Bulgaristan'dan birkaç kişi geliyor, İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinden gelen bile yok."*

Barakazı ve Kayran (2019)'ın Mersin'de düzenlenen Narenciye Festivali'nin şehir turizmine katkısı üzerine yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcılar, festivalin şehir turizmine önemli bir katkısının olmadığını, tanıtım faaliyetlerinin yetersiz kaldığını, festivale daha çok bölge halkının katıldığını, bu nedenle festivalin yerel kaldığını, yakın illerden gelenler ile davetli katılımcıların az da olsa katkı yaptığını, ancak daha iyi bir tanıtım ve organizasyonla olumlu etkilerin ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Bu sonuçlar Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin turizme dikkate değer bir katkısının olmadığı yönündeki bulguları desteklemektedir.

Tablo 7. Festivalin Safranbolu'nun Gelişimine ve Yaşam Kalitesine Etkisi

Festivalin gelişime katkısı	Kişi sayısı	%
Olumlu	16	64
Olumsuz, katkısı yok	4	16
Önceden etkiliydi, artık değil	3	12
Kentin gelişimine katkısı olumlu, yaşam kalitesine katkısı olumsuzdur	2	8
Toplam	25	100

Katılımcılara festivalin, Safranbolu'nun gelişimi ile yaşam kalitesine katkısı sorulmuş, %64'ü bu katkıyı *"olumlu"* olarak değerlendirirken %16'sı olumsuz olduğunu ve bir katkısının bulunmadığını belirtmiştir. %12'lik bir katılımcı grubu festivalin daha önceki yıllarda etkili olduğunu, ancak artık ses getirmediğini düşünmektedir. %8'lik bir grup ise, festivalin Safranbolu'nun gelişimine katkısını olumlu bulurken; yaşam kalitesi üzerinde aynı etkiyi göstermediğini vurgulamıştır.

Emekli radyo televizyoncu K3, festivalin kentin gelişimine ve halkın yaşam kalitesine etkisinin olumlu olduğuna işaret etmektedir:

Yaşam kalitesi konusunda şunları söyleyebilirim. Safranbolu'da emekli çok fazla. Dışarıdan gelip burada turizme katkıda bulunan, burada eski evlerden alıp konak inşa eden müşterilerimiz de var. Yani dışarıdan gelip buraya yerleşenler, burada iş sahibi olanlar da var. Şöyle diyorum, demek ki Safranbolu'yu çok dingin, çok güzel buluyorlar ki buraya yerleşiyorlar. Safranbolu'da her yerde olduğu gibi zengin de var, fakir de var, ama çoğu emekli ve Safranbolu'ya gönülden bağlı insanlar. Safranbolu bizim için bir destan, şiir gibi bir şehir, anlatılmaz. Festival tanıtım amacıyla katkı sağlar, eskiden çok daha fazla etkinlikler yapılıyordu, çok değerli sanatçılar getiriliyordu. 1 haftalık etkinliklerimiz vardı, artık yetişemiyorduk. Doğa gezileri vardı, offroad yarışları vardı, çeşitli ülkelerden gelen çocuk ve yetişkinlerin halk gösterileri vardı. Türk sanat müziği sanatçıları vardı, halk müziği sanatçıları vardı, film gösterileri vardı. Şimdi yine var, ama Türkiye'de belirli nedenlerden dolayı bazı

şeyler her yerde olduğu gibi kısıtlandı. Hemen hemen nereden baksanız 3-4 senedir terör olaylarından dolayı büyük sanatçılar vs. getirilemiyordu, bunu gayet doğal karşılıyor. Tabii şimdi etkinlikler biraz daha indirgendi, ama bunu ben ekonomiye de bağlıyorum.

Sinema makinisti K4, "Ben Safranbolu'nun yabancıyım, fakat katkısı fazla olacaktır. Çünkü uluslararası olması nedeniyle yurtdışından gelenler de var bu etkinliğe. Kültürel bir etkisi olmasa bile ekonomik açıdan etkisi görülmektedir." ifadelerini kullanmıştır.

Karabük Üniversitesi öğrencisi K11, "Safranbolu'ya farklı ülkelerden farklı insanlar geliyor, bu farklılıklara halk da alışmaya başlıyor. Toplumsal değerler dışında evrensel değerler kazanılıyor, genel anlamda olumlu etkileri söz konusu. Yaşam kalitesine ekonomik ve kültürlenme açısından olumlu etkisi olur." demiştir.

Gürbüz (2002)'ün, turizmin sosyal etkileri üzerine odaklandığı araştırmasında, katılımcıların %68'i turizmin Safranbolu'ya ekonomik, %20'si de kültürel katkısı olduğunu dile getirmiştir. Türker v.d.'nin (2016) çalışması, turizmin Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırmada; turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerinin Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu, sosyal etkilerin ise olumsuz olarak etkilediği belirlenmiştir.

K2, "Gözlemlediğimiz kadarıyla Altın Safran Belgesel Film Festivali'nden sonra buraya gelen turist sayısı belli oranda artıyor. Soğuk sonbahar aylarında turist sayısı bir miktar azalırken bu festival sayesinde %15-20 gibi bir artış oluyor." şeklinde konuyu açıklamaktadır.

Esnaflık yapan K10, festivalin önceden etkili olduğunu şimdi ise ses getirmediğini vurgulayanlar arasındadır: "Eski Çarşı'da çok faaliyet yok, etkinlikler yukarıda yeni Safranbolu'da yapılıyor. Çok para harcıyor, ama organize bir şekilde işlemediği için ses getiriyor."

44 yıldır Safranbolu'da yaşayan K7, bu festivalin Safranbolu'nun gelişimine de yaşam kalitesine de etki etmediğini söylemektedir: "Turizm halkın yaşam kalitesini etkilemektedir. Ama bu festivalin turizme etki ettiğini düşünmediğimden halka katkısı olduğunu da düşünmüyorum."

Tablo 8. Festivalin Ulusal ve Uluslararası Tanıtıma Etkisi

Tanıtıma etki	Kişi sayısı	%
Olumlu	13	52
Olumsuz	3	12
Yerel olarak olumlu, uluslararası etkisi olduğunu düşünmüyorum	6	24
Geçmişte etkiliydi	2	8
Cevap yok	1	4
Toplam	25	100

Katılımcıların %52'si Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin Safranbolu'nun ulusal ve uluslararası anlamda tanıtımına etkisinin olumlu olduğunu belirtirken; %12'si olumsuz görüş bildirmiştir. %24'lük kısım ise bu festivalin ulusal anlamda tanıtıma etkisi olduğunu, ancak uluslararası arenada etkisiz kaldığını vurgulamıştır. 2 kişi (%8) festivalin geçmişte etkili olduğunu, şimdi ise o etkiyi kaybettiğinin altını çizmiştir.

K3, festivalin ulusal ve uluslararası tanınırlığa etkisinin olumlu olduğunu, bunun gelen turistlerden de anlaşılacağını dile getiriyor:

Safranbolu dünya basınında da çok yer alıyor, bunu zaman zaman televizyonlardan takip etme imkânım oluyor benim. Geriye dönük baktığımızda daha çok yabancı turistimiz vardı normalde, yine Türkiye'nin bu iç durumundan ötürü yurtdışından gelen turistlerde de azalma görüyoruz. Buraya yaz kış gelenler Japon ve Koreliler.

Erdem, Mızrak ve Aratoğlu'nun (2018) Uluslararası Mengen Aşçılık ve Turizm Festivali'nin ilçeye sağladığı katkının belirlenmesi amacıyla yerli halk üzerinde yaptığı çalışmada katılımcıların %49'u festivalleri bölgesel ve kültürel tanıtım unsuru olarak gördüğünü ifade etmiştir. Söz konusu sonuç, bu çalışmada elde edilen Safranbolu Festivali'nin kentin tanıtımına olumlu etki ettiği bulgusu ile örtüşmektedir.

Festivallere katılmadığını ifade eden K7 ise, farklı bir festivalin Safranbolu'nun tanınırlığına daha çok etki edeceğini ileri sürmektedir: *"Festival Altın Safran Belgesel Film Festivali olarak düzenleniyor. Safranbolu ismen tanıtılmaya çalışılsa da bu Safranbolu'nun özelliklerini yansıtmıyor. Örneğin film festivali değil de lokum festivali olsaydı bu tanınırlıktan söz edilebilirdi."* Bir başka esnaf K12 de *"Bu festival Safranbolu'nun nesini yansıtıyor."* diyerek eleştiri de bulunmaktadır. Eski Çarşı'da konak işletmeciliği yapan K9, *"Bence yok yani, Türkiye içerisinde ancak Emre Aydın'ın geldiği duyuluyor, onun dışında bir şey duymuyoruz. Ama bu benim düşüncem tabii ki."* derken üniversite öğrencisi K13, uluslararası etkisinin çok olmadığını, çünkü gerekli tanıtımın yapılmadığını belirtmiştir.

Bazı katılımcılar ise festivalin sadece yerel olabildiğini beyan etmiştir. Öğretmen olan K14 bu durumu şöyle açıklamaktadır: *"Ulusal olarak bile katkısı olduğunu düşünmüyorum, yani ulusal basında neredeyse hiçbir haber görmüyoruz, daha çok yerel etkisi olduğunu düşünüyorum."* Festivalde görevli olarak yer alan K15 de festivalin yerel kaldığını söyleyenler arasındadır: *"Uluslararası olmayabilir, yerel medyada birkaç yerde çıkmıştır, ama uluslarda da çok fazla yankı yaptığını düşünmüyorum."*

Tablo 9. Festivalin Yerel Halk Üzerindeki Kültürel Etkisi

Kültürel etki	Kişi sayısı	%
Olumlu	10	40
Sadece eğlence, konserden ileri gitmiyor	11	44
Öğrenci hariç, etkili değil	2	8
Katılım yok	2	8
Toplam	25	100

Katılımcıların %40'ı festivallerin yerel halk üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. %44'ü festivalin sadece eğlenceden ibaret olduğunu, bir kısmı da konserden öteye geçmediğini vurgulamaktadır. %8'i sadece öğrenciler üzerinde etkisi olduğunu dile getirirken %8'i de etkinliklere katılım olmadığını, bu yüzden festivalin etkisiz kaldığını söylemektedir.

Serbest meslek sahibi K16, yapılan etkinliklerle tarihin öğretilebileceğine değinirken bilgisi olduğu sürece etkinliklere katılmaya çalıştığını ifade eden K11, festivallerin yerel halk üzerindeki etkisini şöyle izah etmiştir: *"Farklı kültürleri ve farklı yaşam biçimlerini tanıyorlar. Yabancı dile açık hale geliyorlar, esnafın farklı dillere kulak yatkınlığı oluyor, cevap verip konuşabiliyorlar. Değerler konusunda daha farklı düşünebiliyorlar. Kısaca festivaller bence öğrenmeye etki ediyor."*

Katılımcıların önemli bir bölümü etkinliklerin kültürel etkiden ziyade eğlence amaçlı gerçekleştirildiğini vurgulamıştır. Bu grupta yer alanlardan birisi de K3'tür: *"Şöyle söyleyeyim, halk olarak eğlenceye daha düşkünüz. Yani festival zamanı seminerler veriliyor ya da genel kültür konularını içeren konferanslar düzenleniyor. O tür etkinliklerde dinleyici sayısı az, ama eğlence zamanı kalabalık daha fazla."* K10 da ironik biçimde aynı konuya dikkat çekmektedir: *"Halk genelde konserlere katılım gösteriyor. Orası ne kadar kültüre etki eder bilemiyorum."*

Alanda görevli olarak bulunan K17 de konserlere katılımın yoğun olduğuna işaret etmektedir: *"Kültürel etkileşim olarak çok etkili olduğunu düşünmüyorum. Sadece konser alanı doluydu, o yüzden eğlence, boş zaman değerlendirme, stres atma gibi durumlardan bahsedebiliriz."*

K5, konser dışında diğerk etkinliklere katılım olmadığını söylemektedir: *“Yerel halk üzerindeki kültürel etkisi maalesef konserlerden ileriye gidemiyor.”*

Fırsat buldukça etkinliklere katıldığını belirten K14, konuya başka bir açıdan bakmaktadır: *“Şöyle de diyebiliriz; selfie çekip sosyal medya üzerinden yayınlamak amacıyla katılıyorlar. Bizim gibi küçük çocuklu ailelerin gözleri de sürekli çocuklarının üzerinde oluyor.”*

“Son 5 yıldır festivalin yerel halka bir şey sunduğunu görmedim.” Diyen K6 ise, festivalin öğrenciler hariç kimse üzerinde bir etkisi olduğunu düşünmediğini, etkinliklerin öğrenciler için eğlenme aktivitesi haline geldiğini dile getirmiştir.

Ekin (2011)'in, Antalya Altın Portakal Film Festivali'ne ilişkin çalışmasında katılımcıların %66'sı festivalin yerel halk üzerinde olumlu bir kültürel etkisi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların %78'i festivallerin yerel halka kültürel bir deneyim fırsatı sağladığının altını çizmektedir. Bunun en temel nedeni, Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin gerek ulusal gerek uluslararası platformda fazlasıyla tanınır olmasıdır.

Tablo 10. Festivalin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkisi

Sosyal etki	Kişi sayısı	%
Olumlu (Arkadaş ya da aile ile sosyalleşme, kaynaşma, sohbet)	17	68
Bazı etkinliklerde etkileşim imkânı yok, tanışmak zor	4	16
Çok fazla halka inmiyor	2	8
Cevap yok	2	8
Toplam	25	100

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%68), festivallerin yerel halka sosyal etkisinin olumlu olduğunu düşünmektedir. Olumlu etkiler arasında arkadaş ya da aile ile sosyalleşme, kaynaşma, sohbet etme gibi hususlar yer almaktadır. Bir katılımcı etkinliklerin kaynaşma ortamı sağlayacağını, bunun da yeni dostluklar kurulmasına imkân vererek sonraki yıllarda Safranbolu'nun yeniden ziyaret edilmesiyle festivallere katılımında artış olacağından bahsetmiştir.

Katılımcıların %16'sı bazı etkinliklerde etkileşim olasılığının hiç olmadığını, tanışma imkanının bulunmadığını dile getirerek konser alanlarını örnek göstermiştir. %8'i etkinliklerin çok fazla halka inmediğini beyan etmiştir.

Ev hanımı olan K18, *“Bir kere geliyorlar, önce iletişim kuruluyor, sonra tekrar gelip görmek istiyorlar.”* diyerek olumlu bir etkiye işaret etmiştir. K3 de benzer bir etkiden bahsetmektedir: *“Safranbolu insanı çok candan çok sevecen, insanlara çok yardımcı oluyorlar. Yani dışarıdan gelenlerle çok çabuk irtibat kurabilen insanlar yani misafirperverler diyebilirim.”*

Festival etkinliklerinde görevli olan K5, festivalin ekonomik yönüyle sosyal yönünü aynı potada buluşturmaktadır: *“Sosyal etki olarak esnafa katkılarını sayabilirim ya da ticari ve ekonomik hayata katkısı olduğunu söyleyebiliriz. Bu da sosyal hayata canlılık katmaktadır.”*

K6 ise konuya olumsuz yaklaşmaktadır: *“Negatif bence, konserlerde 30 yaş üstü görmem biraz zor. Tanışma, kaynaşma gibi bir durumun hele konser alanında olması zor.”*

68 yıldır Safranbolu'da yaşayan K10 da dışarıdan gelenlerin zaten az olduğunu o yüzden yeni insanlarla tanışma gibi bir durumun söz konusu olmadığını *“Daha çok kendin pişir, kendin ye yani.”* ifadesiyle dile getirmiştir.

Tablo 11. Festivalde Yerel Sanatçılara Sergi, Gösteri, Konser Gibi İmkanların Sunulup Sunulmaması

Sanatsal yeteneklere fırsat	Kişi sayısı	%
Sunuyor	14	56
Sunmuyor	8	32
Bilgisi yok	3	12
Toplam	25	100

Katılımcıların yarısından fazlası (%56), festivalin yerel halka sanatsal yeteneklerini sunma fırsatı verdiğini %32'si ise vermediğini düşünmektedir. %12'lik bir grup konuyla ilgili bilgisi olmadığını aktarmıştır.

K18, Safranboluluların en ufak bir fırsatı bile değerlendirdiğini söylerken K19 da *“Bence fırsat sunuluyor. Çünkü yapılan sergilerde hat, tezhip, minyatür gibi geleneksel sanatlara bolca yer veriliyor.”* demektedir. Bunun yanı sıra katılımcılar, halk eğitimin gerek SAKEM öğrencileri için gerek geleneksel sanatlarla uğraşan yerel sanatçılar için festival süresince sergiler düzenlediğini, dolayısıyla sanatsal yeteneklere fırsat verildiğini ifade etmektedir.

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü çalışanı K20 ise fotoğraf ve belgesel yarışmasını örnek göstererek Safranbolu'daki çekimlere özel önem verdiklerini, **Safranbolu Özel Ödülü** adı altında bir ödül kategorisi olduğunu vurgulamıştır. Aynı şekilde Cingilioğlu Sanat Galerisi'nde geleneksel sanatlara yönelik sergilere yer verildiğinden bahsetmiştir.

K3, Safranbolu halk müziğine atıfta bulunmaktadır: *“Erbil hocamız var, ben ondan örnek vereyim. Onun yetiştirmiş olduğu birçok öğrenci var. Safranbolu Halk Müziği konusunda ders veriyor. Hatta üniversitede de ders veriyor. Yani yerelde bu işlerle uğraşan yeteneklere de açığız, fırsatlar oluyor.”*

K9, yerel sanatkarlara/yeteneklere fırsat verilmediğinin altını çizmiştir: *“Festivallerde imkân tanınmıyor. Ne oluyor, tanınmış birileri geliyor, konuşma yapıyor, onun peşinden ünlü bir sanatçı çıkıyor, şarkı söylüyor vs. Sadece Safranbolu'nun adı duyuluyor.”*

K13 de sanatsal yeteneklere fırsat sunulmadığını ifade etmekte ve önerilerde bulunmaktadır: *“Sunulmuyor. Yerel halkın çok fazla bu işin içinde olduğunu düşünmüyorum. Örneğin lokum tanıtımı, yani yapım aşamaları vs. gibi şeylere yer verilebilir. Lokum belgeseli bile olabilir yapım sürecini sunmak için.”*

Tablo 12. Festivalin Kültürel Mirasın Korunmasına Katkısı

Kültürel mirası koruma	Kişi sayısı	%
Koruyor	19	76
Ödüller belirli yerlere gidiyor	2	8
Bilgim yok	3	12
Cevap yok	1	4
Toplam	25	100

Festivalin kültürel mirası korumaya katkısına olumlu yanıt verenlerin oranı (%76) oldukça yüksektir. Festival kapsamında en iyi restore edilen evlere plaket verilmesi korumayı teşvik etme ve motivasyon adına kültürel mirası olumlu etkilemektedir. Katılımcıların %8'i ödüllerin belirli yerlere gitmesine sitem etmektedir.

K20, kültürel mirası korumak adına neler yapıldığından bahsederek bu sene gerçekleştirilecek projeler hakkında bilgi vermiştir:

Festivalin bel kemiği olarak plaketeri sayabiliriz. Kültürel miras şehrinde yaşıyoruz ve buranın korunması adına elimizden geleni yapıyoruz. Korunmasına yardımcı olanlara da teşvik amaçlı plaketer veriyoruz. Daha önce eski sinema olarak da bilinen ve kapalı olan Muallimler Birliği'ni restore edip sinema, belgesel müzesi ve kütüphane olarak kullanıma açacağız. Burada ödül alan yapımlar da gösterilmeye çalışılacak. 60'lı yıllardan 2017'ye kadar sinema afişleri, eski-yeni film makineleri orada sergilenecek.

K3 de kültürel mirasa değer verildiğinden ve Safranbolu'nun kültürel mirasının korunduğundan söz etmektedir:

Güzel korunan evlere plaket veriliyor. Mesela yemenicilik buranın çok eski sanatlarından bir tanesi, bunun ilerletilmesi, kuşaktan kuşağa aktarılması için Safranbolu'nun ileri gelenleri kaymakam, belediye başkanı ellerinden geleni yapıyorlar. Yeni dükkanlar açmaya çalışıyorlar, mesela eskiden tabakhane varmış, deri üretilirmiş, orayı tekrar faaliyete geçirmek istiyorlar. Yine tarihî Safranbolu lokumu var, bunun üzerine dükkanlar açıldı, daha da ilerletiliyor. Festival kapsamında sergilerimiz var, değerli sanatçılarımız var, şairlerimiz yazarlarımız var, Sadi Yaver Ataman'ımız var. Daha ne olsun.

Konağı, en iyi restore edilen ev ödülüne layık görülen K2'nin bu konudaki görüşü ise şöyledir:

Safranbolu Unesco tarafından koruma altında, o yüzden tarihî binalara izinsiz bir çivi çakılamaz, boya filan hiçbir şey yapılamaz. Bu iki konak da aslına uygun şekilde restore edildi, edilmesi gerekiyordu, her şeyin özgün olması gerek. Safranbolu'yu Safranbolu yapan değerler tamamen korunmuş ve aynı zamanda güvenli hale getirilmiş oluyor.

K11, festivalin yerel değerlere odaklandığı sürece kültürel mirasın korunmasına katkısı olacağını belirtmiştir. K12 ise; *"Bürokrasinin rutin işlerinden biri, ödüllendirmeler belirli yerlere yapılıyor."* diyerek görüşünü ortaya koymuştur.

Sındırgı Yağcıbedir Festivali'ne katılan kişiler üzerinde yapılan bir çalışma benzer sonuçlara ulaşmış olup katılımcıların büyük çoğunluğu (%79), festivallerin tarihî mirasın korunmasına katkı sağladığına inanmaktadır (Gül, Erdem ve Gül; 2013: 226).

Tablo 13. Festivalin Ahlaki Yozlaşmaya ve Sosyal Değişime Etkisi

Sosyal değişime etki	Kişi sayısı	%
Her yenilik değişmeye sebep olur	4	16
Olumlu ya da olumsuz etkisi yok (Nötr)	9	36
Olumsuz etkisi yok	8	32
Olumlu yönde değişim	4	16
Toplam	25	100

Katılımcıların %16'sı her yeniliğin toplumsal değişmeye sebep olacağını dile getirirken %36'sı bu festivalin ahlakî yozlaşmaya olumlu ya da olumsuz herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir. %32'si festivalin olumsuz bir değişime sebep olmadığını, %16'sı ise olumlu yönde sosyal değişim gerçekleşeceğini savunmaktadır.

Festivalde görev alan K17, turistik etkinliklerin yerel halkta olumsuz değişime neden olduğuna dikkat çekmektedir:

Toplum olarak dışarıdan gördüklerini kabul eden insanlarız. Genelde turistlerin de giyim kuşamlarından vs. halklar görüp etkilenebilmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin gelmesiyle de bir değişim yaşanabilmektedir. Yani genel anlamda bakıldığında yozlaşmalar söz konusu olabilmektedir.

Festivalin ahlakî yozlaşma ya da sosyal değişime neden olmadığını belirten K2, konaklarında düzenlenen etkinliklerden bahsederek gelenek ve göreneklerin yaşatıldığını altını çizmiştir: *“Aksine gelenek ve göreneklerimizi bize hatırlatıyor. Mesela burada yöresel kıyafetlerle yöresel oyunlar gösterildi. “Aç kapı” diye bir oyunumuz vardı, onu bir nebze olsun 20-30 dakikalığına da olsa tattırılmış olduk.”*

Festivalin olumsuz bir etkisinin olmadığını, aksine olumlu yönde değişim ortaya çıkaracağını savunan K11 ise şunları söylemektedir:

Kendi kültürünü tanıyorsan, seviyorsan, kendini tamamlamışsan hiç kimse senin yozlaşmana sebebiyet veremez, eksik bir yer varsa sen yozlaşırsın. Gelen insan da zaten senin gelenek göreneklerine saygılı olacaktır. Ortak bir noktada buluşulur. Olumsuz olacağına olumlu olur.

Gürbüz (2002)'ün, turizmin sosyal çevreye etkisini incelediği araştırmasında katılımcıların %20'si gelenek ve göreneklerin, %14'ü toplumun birliğini sağlayan dayanışma ilkelerinin, %10'u dilin, %8'i dinî kurum ve simgelerin, %8'i ise cinsel yaşamla ilgili değerlerin değişebileceğini düşünmektedir.

Aynı çalışmada, turistik bir yörede yaşamanın ortaya çıkardığı sorunlar da ele alınmıştır. Katılımcıların %20'si çevre ve iletişim bozukluğuna, %16'sı dinî duyguların zedelenmesine, %12'si aile içi iletişim bozukluğuna, %3'ü sağlık sorunlarına dikkat çekmiştir. %49'u ise, en çok trafik ve park sorununu vurgulamıştır (Gürbüz, 2002: 55).

Tablo 14. Festivalin Kötü Alışkanlıklara Etkisi

Kötü alışkanlıklara etki	Kişi sayısı	%
Etkisi yok	12	48
Kalabalığın etkisi var	12	48
Cevap yok	1	4
Toplam	25	100

Katılımcıların %48'i festivallerin kötü alışkanlıklar edinme üzerinde etkisi olmadığını düşünmektedir. %48'i ise özellikle sigara ve alkol gibi kötü alışkanlıklara neden olduğunu vurgulamıştır.

40 yaşında olan K16, *“Şu anda Safranbolu eskisinden daha iyi, ben doğduğumda burada herkes alkolikti, şimdi azaldı.”* yorumunda bulunmuş ve festivalin kötü alışkanlıklara etkisinin olmadığından bahsetmiştir. K18, *“Festivaller yozlaşmaya neden olabilir, ama bu festivalde olacağını düşünmüyorum.”* demektedir. K11 de benzer görüştedir: *“Sınırlarını aşmak isteyen insan için festival olup olmaması önemli değil, kendini bilmekle alakalı bu durum.”*

Alkol tüketiminde artış olabileceğini dile getiren K21'i destekleyen başka görüşler de vardır. Bu durumu K15 şöyle açıklamaktadır:

Toplulukların olduğu yerde böyle şeylerden bahsedebiliriz. Alanda bu şekilde bir durumla karşılaşmadık, ama haberlerde alkol yüzünden çıkan kavgadan bahsedildi. Topluluk kargaşalara da neden oldu, aynı yerde bulunduğumuz insanlar eğlenirken bile itiş-kakış, kavga, gürültü oldu. Eğlenmeyi bırakıp kavga etmeye başladılar.

Alanda görevli olarak bulunan K22'nin tespiti de bu yöndedir: *“Konser alanında çok fazla alkol vardı ve bu yüzden kavga çıkmıştı. Yani konserler geleneksel değerleri zedeliyor diyebiliriz. Kız erkek karışık bir ortam ve çok fazla kalabalıktı.”*

Özmen (2007)'in Akçakoca'da 360 katılımcıyla gerçekleştirdiği çalışmada, *“Turizm, yöremizde alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıkların yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.”* önermesine %37 oranında *“evet”*, %20 oranında ise *“hayır”* cevabı verilmiştir. Katılımcıların %17'si kararsız

olduğunu ifade ederken %16'sı kesinlikle katıldığını, %9'u da kesinlikle katılmadığını vurgulamıştır. Buna göre katılımcıların %60'ı, turizmin yerel halk üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünmektedir.

Tablo 15. Yöredeki Ziyaretçi Artışından Memnuniyet

Memnuniyet	Kişi sayısı	%
Memnun	9	36
Yoğunluk yok, ama olursa memnun olurum	13	52
Misafir	1	4
Cevap yok	2	8
Toplam	25	100

Katılımcıların %36'sı ziyaretçi artışından memnundur. %52'si yoğunluğun çok fazla olmadığını, ancak olursa da memnun olacaklarını dile getirmiştir.

49 yıldır Safranbolu'da yaşayan K18, festival haftasının sosyal hayata bir canlılık kattığını ve ziyaretlerden memnun olduğunu şu şekilde izah etmektedir: *"Ben memnunum, şehrin havası değişiyor. Mesela Karabük sönük, hava kararınca orada hayat bitiyor."*

Fizyoterapist olan K23, festivalin bir artışı olmadığını vurgulamaktadır: *"Dışarıdan özellikle gelen çok görmedim. Zaten turistik bir şehir ve sık sık ziyaretçi alabiliyor."* K10 da esnaf üzerinde hiçbir etkisi olmadığını ifade etmektedir: *"Yok, artış olduğunu düşünmüyorum. Ben bu sene festival için gelenlere bir şişe bile su satmadım."*

Emeklilik sonrası esnaflık yapmaya başlayan K3, esnafın Eski Çarşı'da çok fazla etkinliğe yer verilmemesinden yakındığını dile getirmektedir:

Biz esnafız. Kaç yıldır burada festival yapıyor, festival nedir? Safranbolu'nun tarihî dokusunu dünyaya duyurmak için yapılan bir etkinliktir. Ama bu Tarihî Safranbolu'da yapılmıyor, yeni Safranbolu'da yapıyor. O zaman etkinliklerin Safranbolu'ya bir katkısı olmuyor yani.

Benzer sonuçlara ulaşan Ekin'in (2011) çalışması da katılımcıların %48'inin festival için gelen ziyaretçi sayısından memnun olmadığını ortaya koymuştur. çıkmıştır.

Tablo 16. Festival Haftasında Yaşanan Olumsuzluklar

Yaşanan olumsuzluklar	Kişi sayısı	%
Olağan sorunlar	13	52
Trafik ve otopark	11	44
Kavga ve gürültü	1	4
Toplam	25	100

Görüşmeye katılanların %52'si festival süresince bir olumsuzluğun söz konusu olmadığını ya da bunların olağan sorunlar olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %44'ü trafik ve otopark sorunu yaşadığını, 1 kişi (%4) ise kavga ve gürültü olduğunu belirtmiştir.

K18, trafiğin sadece Safranbolu'da yaşanan bir sorun olmadığını, her yerde görülebileceğinin altını çizmektedir: *"Mesela buraya gelirken dolmuş geçemedi, inmek zorunda kaldım. Ama bunlar da olası sorunlar."*

K2 de olanları normal karşılamaktadır: *"Trafik yoğunluğu oluyor, konser zamanı bazı yollar kapatıldı, trafik sıkıştı. Toplu taşıma araçları farklı güzergahlar izlemek zorunda kaldı, ama bu kadar kalabalığı kaldırmak için de böyle bir şey şart. Sonuçta konser bir defa oluyor festival düzeyinde."*

K14, genel anlamda kalabalık ortamların tehlikeli olabileceğine işaret etmiştir: *“Trafikten hiç memnun değilim ve genel olarak bir otopark sıkıntısı var. Konser alanından devam edecek olursak daha önce başımıza gelmedi, ama böyle kalabalık ortamlarda taciz ya da hırsızlık gibi olaylar karşımıza çıkabilir.”*

K10, söz konusu aksaklıkların sürekli olduğunu vurgulamaktadır: *“Otopark sorunu burada her zaman var. Sokaklar köpeklerden geçilmiyor. Temizlik 365 gün zaten yok, çöpler zamanında alınmıyor. Bu şekilde olumsuzluklardan da söz edebiliriz.”*

K8 de festival etkinliklerinin dışında genel bir sorun olan Eski Çarşı’daki otopark sıkıntısından bahsetmektedir: *“Burada belli problemler var; örneğin turların arabalarını koyacak yerleri yok, yollar sıkıntı. İlk olarak büyük ve geniş araçlar için park yeri yapılmalı, geliş gidişler ringlerle sağlanmalı. Buraya araba girmemeli, vatandaş kendi gezecek.”*

Üniversite öğrencisi olan K17 ise başka bir konuya dikkat çekmektedir: *“Bizim üniversitenin destek vermemiş olması olumsuzdu. Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı’ndan katılımlar olabilirdi. Yine radyo televizyon bölümünden katılımlar olsaydı güzel olabilirdi, ama hiçbir birimden katılım yoktu.”*

Ekin’in (2011) araştırması, festival süresince festival alanlarını çevreleyen yerlerde gürültü düzeyinin arttığını (%94) ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra aynı çalışmada katılımcıların %93’ü festival süresince kentte trafiğin arttığını, %62’si ise otopark sorunu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yol kapatma ve yön değişikliklerinin rahatsızlık verdiğini ifade edenlerin oranı da %56’dır. Buna göre, bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla Ekin’in araştırmasının ortaya koyduğu sonuçlar birbiri ile tutarlıdır.

Tablo 17. Tanıtım ve Etkinliklerin Yeterli Olması

Tanıtım	Kişi sayısı	%
Yeterli	5	20
Yeterli değil	17	68
Yeterli, ama etkili değil	2	8
Çalışılmalı	1	4
Toplam	25	100

Katılımcıların %20’si tanıtım ve etkinlikleri yeterli bulurken %68’i yeterli bulmadığını belirtmiştir. %8’i çalışmaların yeterli olduğunu, ancak etkili olmadığını ifade etmiştir.

Festival organizasyonunda yer alan K20, bu soruyu şöyle cevaplamıştır: *“İçinde olduğumuz için yeterli buluyoruz. Belirli yerlere afişlerimizi asıyoruz, broşürlerimiz var, belediye anonslarıyla o gün ne gerçekleşeceğine dair anonslar yapılıyor. Yer, saat ve zamanları bildiriliyor. İnternet sitemizde de festival programlarına yer verildi.”*

Katılımcıların büyük bölümü tanıtımın yetersiz olmasından şikayetçidir: Örneğin K14, *“Tanıtımlar hep yerel kaldığına göre yeterli değildir.”* demektedir. K12, geçmişe oranla festivalin sönük geçtiğini dile getirmektedir: *“İlk yıllara göre angarya olarak görülüyor diyebilirim, yapalım da bitsin tarzında oluyor.”* Etkinliklere katılmadığını söyleyen K9, tanıtımları yeterli bulmadığını söylerken bazı önerilerde bulunmaktadır: *“Ben yeterli bulmuyorum, ne yapılabilir dersiniz festival komitesi gezecek, anlatacak, davet edecek vs.”* Görev alana kadar hiçbir bilgisi olmadığını dile getiren K17 gibi K11 de yetersiz bulduğunu vurgulamıştır: *“Beş yıldır buradayım, doğru düzgün bir tanıtıma denk gelmedim diyebilirim. Kültür mirası olan bir kentte festival büyük çapta, düzenli ve sistemli olmalıdır.”* K10 da tanıtımları görmemektedir: *“Yeterli bulmuyorum. Ulusal basında dahi yer aldığını görmedim bu sene. Sadece yerel olan Karabük televizyonlarında yer aldı. Eskiden daha olumluydu.”* K7 ise festivalin içeriğini beğenmediğinden, etkinliklerin bu halkı yansıtmadığından bahsetmektedir:

İçerik olarak bu festivali beğenmiyorum. Her şehir kendine özgü özellikleriyle festivaller düzenliyor. Örneğin Kastamonu Taşköprü'de Sarımsak Festivali düzenleniyor ya da Çilek Festivalleri düzenleniyor. Bizdeki de lokum festivali gibi bir şey olabilirdi. Film festivalinin bize bir katkısı olduğunu düşünmüyorum. Sadece yabancıları gezdiriyorlar, bize etki etmiyor.

SONUÇ

Günümüzde hemen her yerde çok çeşitli festivallerin düzenlendiği ve bu festivallerin ziyaretçi sayısını artırarak turizm faaliyetlerine doğrudan etkilediği görülmektedir. İlki 2000 yılında organize edilen Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin 2017 yılında on sekizincisi düzenlenmiştir. 2000 yılında "kültürel miras" ana teması ile yola çıkan festivalde amatör ve profesyonel kategoride belgesel filmler yarışmakta; ayrıca açık hava belgesel film gösterimleri, resim, fotoğraf sergileri, söyleşiler, müzik ve dans gösterileri yer almakta festival ödül töreni ile sona ermektedir.

Bu araştırmada her yıl Eylül ayı sonu ile Ekim ayı başında Safranbolu'da gerçekleştirilen Altın Safran Belgesel Film Festivali'nin yerel halk üzerindeki sosyo-kültürel etkileri incelenmiştir. Çalışma kapsamında, etkinliklere katılmış, alanda bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden kişiler gelişigüzel örnekleme metodu ile seçilmiş ve yarı yapısal bir görüşme formu kullanılarak mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda festivalin sosyo-kültürel etkileri ile ilgili olarak katılımcıların hem olumlu hem de olumsuz görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Buna göre festival genel hatlarıyla sadece Safranbolu turizmine ve halkın ekonomisine olumlu katkı yapmıştır. Bu sonuç, Polat v.d'nin (2017) araştırmasından elde ettiği festivalin önemli ekonomik katkılar sağladığı sonucu ile tutarlıdır. Ancak festivalin Safranbolu'nun tanıtımına, geleneksel sanatların ortaya çıkarılmasına katkısı olumsuzdur.

Festivale yerel halkın katılımının çok az olduğu bu katılımın da konser izlemeden öteye geçmediği belirlenmiştir. Yani yerli halk festivalin temel etkinliği olan belgesel film gösterimlerine yeterli ilgi göstermemektedir.

Safranbolu'da gerçekleşen festival herhangi bir kültürel yozlaşmaya yol açmamaktadır. Polat v.d'nin (2017) araştırması da bu sonucu desteklemektedir.

Önceki yıllarda çok daha fazla ses getiren festivalin gün geçtikçe etkisi azalmıştır. Bu durum festival tanıtımının yeterli ve etkili olmadığını göstermektedir. Genel olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve güvenlik sorunları festivalleri olumsuz etkilemektedir. Etkili bir festival Safranbolu'nun gelişimine, turizmine, yaşam kalitesine ve tanınırlığına katkıda bulunacaktır. Belgesel film festivali başlı başına bir kültürel etkinlik olduğu halde bunun yanı sıra yerel değerleri ön plana çıkaracak etkinlikler ile yerel halkın ilgisini çekecek etkinliklere de yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altın Safran Belgesel Film Festivali (2020) <https://altinsafran.org/tr/>.
- Atak, O. (2009). Türk Turizminin Tanıtımında Festivallerin Yeri ve Önemi: Antalya Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD.
- Barakazı, M. ve Kayran, M. F. (2019). Festivallerin Düzenledikleri Destinasyonlara Katkısının İncelenmesi: Narenciye Festivali Örneği, *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5 (20): 1031-1039.
- Binbaşıoğlu H. ve Gültekin B. (2017). Vatandaşların Malatya'da Düzenlenen Fuar ve Festivallerin Sosyal Etkisine Karşı Tutumları, *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, (2): 1-13.

Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Örneği

- Civelek, A. (2010). Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişmeye Etkileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 13 (1-2): 331-350.
- Çakıcı, C. and Yavuz, G. (2012). 2013 Akdeniz Oyunları Bağlamında Spor Etkinlikleri ve Olası Etkileri, 1. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*, Mersin: 13-28.
- Çakır, M. (2009). Festival Turizmi, *TÜROFED Dergisi*, Şubat (29): 80-81.
- Çulha, O. (2008). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması, *Journal of Yaşar University*, 3 (12): 1826-1852.
- Ekin, Y. (2011). Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivaller ve Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri Konulu Bir Araştırma (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik ABD.
- Erdem, Ö., Mızrak, M. ve Aratoğlu, C. (2018). Festivallerin Bölge Turizmine Katkıları ve Sürdürülebilirliği: Uluslararası Mengen Aşçılık ve Turizm Festivali Örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (1): 228-245.
- Gül, K., Erdem, B. ve Gül, M. (2013). Yerel Festivallerin Etkinliğine Bağlı Ziyaretçi Kazanımları: Sındırgı Yağcıbedir Festivali Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (2): 213-239.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma, *Teknoloji Dergisi*, 5 (1-2): 49-59.
- İlban, M. O. ve Kömür, T. (2019). Destinasyon Markalaşmasında Festival Turizminin Rolü: Ayvalık Uluslararası Zeytin Hasat Günleri Örneği, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16 (2): 274-295.
- Karagöz D. (2006). Etkinlik Turizmi ve Etkinlik Turizmi Bağlamında Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomiye Etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm Otel İşletmeciliği ABD.
- Kıray, M. (1982). Safranbolu'da Konut İçi Yaşam Olanakları ve Turizm Yönü, *Toplumbilim Yazıları*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No: 7, Ankara.
- Kömürcü, G. (2013). Etkinlik Turizmi Çeşidi Olarak Festivaller: Bozcaada Yerel Tatlar Festivali Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD.
- Küçük, M. (2013). Kültür Turizmi Kapsamında Yer Alan Festival Etkinliklerinin Yerel Kalkınmaya Katkısı: Uluslararası Beyşehir Göl Festivali Üzerine Bir Araştırma, *KOP Bölgesi Üniversiteler Birliği (UNİKOP) Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*, Konya: 1-13.
- Özkan, E., Curkan S. C. ve Sarak, E. C. (2015). Festivallerin Katılan Ziyaretçiler Üzerine Etkileri: Alaçatı Ot Festivali Örneği, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, (6): 59-68.
- Özmen, M. (2007). Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri: Akçakoca Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akçakoca: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği ABD.
- Polat, R., Türker, N., Alaeddinoğlu, F., Uçar M. ve Can, A. S. (2017). Perceptions of Host Communities on the Impacts of Festivals: The Case of the Safranbolu Golden Saffron Documentary Film Festival, *IX International Tourism Congress (ITC'17)*, 29-30 November 2017, Peniche/Portugal: 753-763.
- Polat S., Aktaş Polat, S. ve Halis, M. (2012). Kent Kimliği Kapsamında Festivallerin Değerlendirilmesi: Uluslararası Altın Safran Film Festivali Örneği, *Değişen Dünyada Yerel Yönetimlerin Modernizasyonu Sempozyumu*, Bişkek/Kırgızistan: 1-10.
- Türker, N., Selçuk, Ş. ve Özyıldırım, A. (2016). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1): 1-13.

- Şengül S. ve Genç K. (2016). Festival Turizmi Kapsamında Yöresel Mutfak Kültürünün Destekleyici Ürün Olarak Kullanılması: Mudurnu İpekyolu Kültür Sanat ve Turizm Festivali Örneği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23): 79-89.
- Yıldırım Saçılık, M. ve Çevik, S. (2017). Etkinlik Turizminin Sağladığı Faydalar Açısından 'Erdek Zamanı Festivali' Katılımcılarının Memnuniyet Düzeylerinin Belirlenmesi, *Route Educational and Social Science Journal*, Aralık 4 (7): 240- 257.
- Zavalı, Y. S. (2001). Körfez Krizi'nden Günümüze Türkiye-Ortadođu İlişkilerinin Araşların Turizm Tercihine Etkisi ve Türk Turizmi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadođu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, Antropoloji ve Sosyoloji ABD.